

Ольга Шило

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри кримінального процесу
та оперативно-розшукової діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)
O-shilo@ukr.net

УДК 343.1

КОМПЕТЕНЦІЯ СЛІДЧОГО СУДДІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ТЕОРІЯ, НОРМАТИВНА МОДЕЛЬ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА

АНОТАЦІЯ. Нормативна модель компетенції слідчого судді в кримінальному провадженні зазнає постійних змін у напрямі розширення предмета відання цього суб'єкта кримінальної процесуальної діяльності. У зв'язку з цим актуальним видається дослідження теоретичних основ визначення компетенції суб'єкта владних повноважень, з'ясування відповідності чинної законодавчої моделі предмету відання слідчого судді меті та сутності його процесуальної функції, якою відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження.

Мета статті полягає у встановленні об'єктивних критеріїв, які мають визначати предмет відання слідчого судді в кримінальному провадженні та його процесуальні повноваження, реалізація яких забезпечує виконання його кримінальної процесуальної функції та вирішення завдань кримінального провадження. Такі критерії повинні враховуватися законодавцем при подальшому удосконаленні нормативної моделі судово-контрольної діяльності, визначенні кримінальної процесуальної компетенції слідчого судді як суб'єкта, що забезпечує реалізацію засади змагальності під час досудового розслідування, дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження при проведенні процесуальних дій, що їх обмежують, вирішення правових конфліктів, що виникають між учасниками кримінального провадження під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень. Для досягнення цієї мети автором виконано наукові завдання щодо з'ясування сутності категорії “компетенція”, її структурних компонентів та їх кореляційних зв'язків; встановлення тенденцій розвитку кримінального процесуального законодавства України в сегменті, що регулює компетенцію слідчого судді під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, та їх оцінки з позиції відповідності сутності його процесуальної функції.

На підставі аналізу чинного кримінального процесуального законодавства України констатовано тенденцію до постійного розширення предмета відання

© Ольга Шило, 2018

Ольга Шило

слідчого судді; автор доходить висновку, що розширення меж судово-контрольної діяльності має здійснюватися з урахуванням чітких критеріїв, які дадуть змогу оптимально їх визначити. До них слід віднести мету процесуальної діяльності та правову природу кримінальної процесуальної функції слідчого судді. Зазначено, що безпідставне розширення предмета відання слідчого судді, яке нині має місце у зв'язку з прийняттям нових змін до КПК України в частині впровадження порядку залучення експерта для проведення експертизи лише за ухвалою слідчого судді, а також продовження слідчим суддею строків досудового слідства, призводить до невиправданого ускладнення досудового розслідування та порушення засади розумних строків, необґрунтованого збільшення навантаження на слідчих суддів, а також порушення балансу процесуальних можливостей сторін кримінального провадження щодо виконання поставлених перед ними завдань.

Ключові слова: слідчий суддя; компетенція; процесуальна функція; предмет відання; повноваження слідчого судді.

П'ятирічний досвід застосування Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹ дає можливість оцінити ефективність багатьох його новацій, серед яких, безумовно, чільне місце займає інститут слідчого судді та судового контролю в кримінальному провадженні. На наше переконання, ця новація належить до тих, які заслуговують на схвальну оцінку й можуть розглядатись як вагоме досягнення розробників цього Кодексу і науковців, які протягом багатьох років обстоювали необхідність його впровадження у національне кримінальне процесуальне законодавство.

Одним із перших в українській науці кримінального процесу ідею запровадження в Україні слідчих суддів запропонував Ю. Грошевий. Свої пропозиції у цьому напрямі він сформулював ще задовго до прийняття Конституції України, яка закріпила конституційно-правові основи судового контролю під час досудового розслідування, що згодом були впроваджені в кримінальне процесуальне законодавство України. Утім, у 90-х роках минулого століття подібні реляції та навіть сама ідея “судового санкціонування” тримання під вартою та проведення обшуку викликали жорстку критику і багатьом уявлялися неприйнятними. Незважаючи на це, пропозиції відомого вченого, у яких рефреном проходила ідея впровадження інституту судового контролю, розширення його меж і віднесення до компетенції слідчого судді прийняття рішень про проведення слідчих дій і застосування запобіжних заходів, якими обмежуються конституційні права людини під час досудового розслідування, були об'єктивною константою.

www.pravo.ua.com.ua

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.03.2018).

Минув час, який є найкращим верифікатором істинності наукових позицій, і сьогодні слідчий суддя став центральним суб'єктом досудового розслідування, який забезпечує реалізацію засади верховенства права і змагальності на цій стадії кримінального провадження. Законодавець визначив мету його діяльності, процесуальну функцію, повноваження і процесуальні рішення. Проте питання його кримінальної процесуальної компетенції і нині залишається вельми актуальним, хоча й неодноразово ставало предметом наукового пошуку Ю. Аленіна, В. Бринцева, А. Бондюка, І. Гловюк, Ю. Грошевого, В. Лобача, Л. Лобойка, О. Мазур, В. Маляренка, М. Маркуш, О. Михайленка, А. Молдована, В. Нора, М. Погорецького, О. Полуховича, Д. Письменного, В. Попелюшка, І. Рогатюка, Н. Сібільової, М. Сірого, З. Смітєнко, О. Татарова, А. Туманянц, Н. Сизої, Ю. Скрипіної, В. Федченка, Л. Удалової, В. Чорнобука, С. Шаренко, В. Шишкіна, М. Шумила та інших науковців. Дослідники цієї проблеми по-різному визначають функціональну спрямованість діяльності слідчого судді (надаючи їй характеристику від монофункціональної до поліфункціональної із зазначенням різного кола видів його процесуальних функцій (І. Гловюк², А. Туманянц³), з'ясовують види та характер його повноважень (В. Попелюшко⁴, О. Татаров⁵, С. Шаренко⁶), здійснюють їх порівняльно-правовий аналіз (А. Бондюк⁷, Ю. Скрипіна⁸) тощо. Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій із цієї проблематики, в Україні бракує комплексного дослідження теоретико-правових основ, що визначають правовий статус слідчого судді, яке може бути науковим підґрунтям подальшого удосконалення кримінального процесуального законодавства в цій частині.

В умовах чинної нормативної моделі функціонування слідчого судді актуальність цієї теми обумовлюється не так недосконалістю кримінального процесуального законодавства, як його динамічним характером і тими тенденціями розвитку, які, як уявляється, можливо з упевненістю

² Ірина Гловюк, *Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія* (Юридична література 2015).

³ А. Туманянц, 'Інститут слідчого судді за новим Кримінальним процесуальним кодексом України' (2013) 1 Університетські наукові записки 293.

⁴ В. Попелюшко, 'Слідчий суддя у кримінальному провадженні' (2014) 9 Часопис Національного університету "Острозька академія" Право 1.

⁵ О. Татаров, 'Слідчий суддя як суб'єкт захисту прав людини: деякі проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення' (2015) 2 Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ 12.

⁶ О. Капліна та інші, *Кримінальний процес: підручник* (О. Капліна, О. Шило ред, Право 2018) 105-8.

⁷ Андрій Бондюк, 'Процесуальні основи статусу слідчого судді у кримінальному провадженні' (дис канд юрид наук, Національна академія внутрішніх справ 2017).

⁸ Юлія Скрипіна, 'Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження)' (автореф дис канд юрид наук, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого 2008).

констатувати. Крім того, враховуючи, що відповідно до п. 18 ст. 3 КПК України⁹ слідчий суддя здійснює судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні*, якість нормативного регулювання порядку здійснення ним цієї процесуальної функції безпосередньо позначається не тільки на ефективності досудового розслідування, а й на рівні правової захищеності учасників кримінальних процесуальних відносин.

Кримінальна процесуальна компетенція слідчого судді має визначатися з урахуванням мети і завдань його процесуальної функції, адже необґрунтоване розширення меж його повноважень призводить до ускладнення досудового розслідування, порушення розумних строків, а тому перешкоджає доступу до правосуддя, зокрема, потерпілого, який внаслідок свого становища першочергово потребує ефективного судового захисту. Натомість необґрунтоване звуження меж компетенції слідчого судді має наслідком позбавлення невідкладного судового захисту учасників кримінального провадження, які дійсно його потребують. Наостанок в аспекті актуальності цієї проблематики слід згадати й зміни КПК України, які відбулися останнім часом, а також новітні рішення Європейського суду з прав людини та Верховного Суду, які наочно свідчать про те, що проблема якості законодавчого забезпечення судово-контрольної діяльності на сьогодні дійсно є надзвичайно актуальною та такою, розв'язання якої потребує подальших зусиль законодавця.

Метою дослідження є встановлення об'єктивних критеріїв, які мають визначати предмет відання слідчого судді та його процесуальні повноваження, а тому мають враховуватися законодавцем при подальшому удосконаленні нормативної моделі судово-контрольної діяльності в кримінальному провадженні, визначенні кримінальної процесуальної компетенції слідчого судді. Досягнення цієї мети передбачає необхідність вирішення низки наукових завдань, до яких слід віднести з'ясування сутності категорії "компетенція", її структурних компонентів та їх кореляційних зв'язків; встановлення тенденцій розвитку кримінального процесуального законодавства України в сегменті, що регулює компетенцію слідчого судді.

⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

* У науці кримінального процесу питання функціональної характеристики діяльності слідчого судді є гостро дискусійним. Його дослідники поділяються на тих, хто дотримується монофункціонального підходу, та тих, хто виокремлює декілька його процесуальних функцій (поліфункціональний підхід) – від розгляду його діяльності як форми здійснення правосуддя під час досудового розслідування до виконання слідчим суддею дозвільної функції, функції забезпечення законності обмеження прав і свобод людини тощо. Проте це питання не входить до предмета цієї статті, у зв'язку з чим обмежимося лише констатацією функції судового контролю як такої, що знайшла нормативне закріплення у чинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Процесуальна функція слідчого судді є одним зі структурних елементів його кримінальної процесуальної компетенції, дослідження якої доцільно розпочати з нагадування фундаментальних теоретичних положень, що стосуються сутнісної характеристики категорії “компетенція”. Це зумовлює необхідність звернення до відомої праці Ю. Тихомирова “Теорія компетенції”, у якій, відзначаючи складність компетенції як явища, автор виокремлює такі компетенційні елементи: ‘а) нормативно встановлені цілі; б) предмети відання як юридично визначені сфери та об’єкти впливу; в) владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень і вчинення дій’¹⁰.

Науковець також зазначає:

Встановлені цілі означають спосіб тривалої нормативної орієнтації суб’єктів права і стали діяльність по досягненню цих цілей. У широкому сенсі маються на увазі публічні функції, без виконання яких суспільство і держава не можуть забезпечити життєдіяльність і своє існування¹¹.

Саме такі публічні функції притаманні учасникам кримінальних процесуальних відносин, які діють *ex-officio*, зокрема, суду, слідчому судді тощо.

Мета діяльності слідчого судді встановлюється при тлумаченні п. 18 ст. 3 КПК України¹² – забезпечення дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Тут доречно звернути увагу на те, що запровадження інституту слідчого судді в КПК України означало модернізацію механізму здійснення судової діяльності у досудовому провадженні в кримінальному процесі, його оптимізацію та підвищення ефективності. Утім, така модернізація не викликала необхідності кардинального реформування моделі досудового слідства, оскільки йшлося не про судового слідчого, тобто суб’єкта, який безпосередньо здійснює слідчі дії, а про суддю, до компетенції якого належить здійснення судово-контрольної та дозвільної діяльності. Тому слід визнати недопустимим застосування понять “слідчий суддя” та “судовий слідчий” в одному контексті як синонімів, оскільки це зовсім різні суб’єкти кримінального процесу з різним правовим статусом й обсягом процесуальної компетенції. Судовий слідчий діяв у кримінальному процесі за Статутом кримінального судочинства 1864 р. як посадова

¹⁰ Юрій Тихомиров, *Теорія компетенції* (2001) 55-6.

¹¹ Там само.

¹² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

особа, яку організаційно було включено до системи судового відомства*. Натомість слідчий суддя, забезпечуючи дотримання прав, свобод та інтересів осіб під час досудового розслідування, здійснює арбітральну функцію, яка притаманна саме судді як неупередженому та об'єктивному суб'єкту.

Отже, якщо під час досудового розслідування права і свободи учасників обмежуються, виникає потреба у додатковій гарантії – здійсненні слідчим суддею його процесуальної функції, яка з огляду на нормативний зміст п. 18 ст. 3 КПК України¹³ полягає у судовому контролі. При цьому важливо мати на увазі, що якщо правова природа процесуальних дій, спрямованих на обмеження прав і свобод особи, передбачає можливість застосування змагальної процедури при вирішенні правового питання, слідчий суддя стає саме тим суб'єктом процесуальної діяльності, який забезпечує її змагальну форму. Зазначеній меті та функції слідчого судді має відповідати *предмет його відання*, тобто ті правові питання, які становлять предмет його процесуальних рішень. Як зазначає Л. Лобойко:

Органи досудового слідства, прокуратури і суду мають в кримінальному процесі чітко окреслений законом предмет відання, в якості якого виступають об'єкти їхнього впливу. Останні традиційно пов'язують із повноваженнями зазначених органів щодо можливості провадження у певних кримінальних справах. Характеристики кримінальних справ покладаються в основу визначення таких понять, як належність заяв і повідомлень про злочини, підслідність і підсудність¹⁴.

Якщо нормативно визначена мета та функція слідчого судді не зазнали жодних змін із моменту прийняття КПК України, то предмет його відання поступово розширюється, що дає змогу визначити певну тенденцію розвитку законодавства. Ця теза підтверджується при встановленні напрямів діяльності слідчого судді, які на сьогодні передбачено у КПК України. З моменту його прийняття до предмета відання слідчого

* Статут кримінального судочинства Російської імперії 1864 р. поставив своїм завданням об'єднати судову організацію, надавши судовій владі належної повноти. До системи судового відомства, окрім суддів, було включено судового слідчого з підпорядкуванням судовій владі – посадову особу, діяльність якої була необхідною в інтересах безперешкодного руху судового розгляду і взагалі судового провадження. Основна ідея такого кроку законодавця полягала в передачі слідчих повноважень судовому органу із залишенням за поліцією первісних і допоміжних дій. Судовий слідчий виконував переважно функцію розслідування кримінальної справи – у певному сенсі додаткову, контрольну. Функція попереднього розслідування була спрямована на виявлення матеріальної істини. Інакше кажучи, в особі судового слідчого були зосереджені одночасно функції як обвинувача, так і захисника. Слідчий поєднував обов'язки судді, обвинувача, захисника і навіть органу судової поліції. Його діяльність являла собою дві важкосумісні функції – судді й адміністративного органу. З одного боку, слідчий здійснював слідство та піклувався про його достатню повноту; з другого – приймав рішення про певні слідчі дії та права сторін.

¹³ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

¹⁴ Леонід Лобойко, *Кримінально-процесуальна компетенція: монографія* (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ 2006) 26.

судді входили такі напрями: 1) розгляд клопотань про застосування за-
побіжних заходів; 2) розгляд клопотань про застосування інших заходів
забезпечення кримінального провадження; 3) розгляд скарг учасників
кримінального провадження на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та
прокурора; 4) вирішення питання про відвід; 5) вирішення питання про
речові докази; 6) розгляд клопотань про проведення слідчих (розшуко-
вих) та негласних слідчих (розшукових) дій; 7) “депонування доказів”
шляхом застосування процедури, передбаченої у ст. 225 КПК України;
8) встановлення процесуальних строків у межах граничного строку для
забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог
розумного строку; 9) встановлення строку для ознайомлення з матеріа-
лами в порядку ст. 290 КПК України; 10) прийняття рішення про вико-
ристання в іншому кримінальному провадженні інформації, отриманої
в результаті негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 257 КПК України);
11) прийняття рішень при здійсненні міжнародного співробітництва під
час кримінального провадження; 12) здійснення слідчим суддею загаль-
них обов’язків, передбачених у ст. 206 КПК України.

У 2015 р. з’явився новий порядок кримінального провадження –
спеціальне досудове розслідування та судове провадження (*in absentia*),
яке здійснюється на підставі ухвали слідчого судді. Законом України
“Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України,
Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністратив-
ного судочинства України та інших законодавчих актів” (далі – Закон)
предмет відання слідчого судді знову розширено.

Так, Законом ч. 1 ст. 303 КПК України було доповнено п. 10, у якому
надано можливість оскарження:

<...> повідомлення слідчого, прокурора про підозру після спливу одного
місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального
проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчи-
ненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального про-
вадження або звернення до суду із обвинувальним актом <...>¹⁵.

Також Законом було доповнено главу 24 КПК України ст. 297¹, у якій
встановлено порядок продовження строку досудового розслідування
слідчим суддею, а відповідно до внесених змін до статей 242–244 КПК
України передбачено можливість залучення слідчим суддею експерта

¹⁵ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального
кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон
України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (дата
звернення: 01.03.2018).

для проведення експертизи у кримінальному провадженні¹⁶. Крім того, Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час досудового розслідування” розширено предмет оскарження під час досудового розслідування завдяки наданню можливості учасникам кримінального провадження оскаржити до слідчого судді рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування¹⁷ (п. 91 ч. 1 ст. 303 КПК України).

Тож тенденція щодо поступового розширення предмета відання слідчого судді в кримінальному провадженні нині є очевидною. У зв'язку з цим виникає запитання стосовно обґрунтованості такого підходу законодавця, для надання відповіді на яке слід повернутися до критеріїв, що обумовлюють визначення компетенції, тобто до мети діяльності слідчого судді та здійснюваної ним процесуальної функції. Якщо, приміром, спеціальне досудове розслідування здійснюється заочно (*in absentia*), а тому потенційно існує досить висока загроза обмеження прав, свобод та інтересів особи, що логічно викликає необхідність судового контролю, то така новація КПК України, як залучення експерта за ухвалою слідчого судді, яка постановляється за клопотанням сторони кримінального провадження у разі, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, потрібні спеціальні знання (відповідно до порядку, передбаченого у ч. 1 ст. 244 КПК України)¹⁸, не витримує критики з огляду на ті критерії, що повинні визначати предмет його відання. Залучення експерта та проведення експертизи не потребують обмеження прав і свобод людини (за винятком судово-медичної та судово-психіатричної експертизи, порядок проведення яких і раніше передбачав необхідність здійснення попереднього судового контролю та отримання ухвали слідчого судді для примусового залучення особи до їх проведення), а тому і віднесення цього рішення до предмета відання слідчого судді не може бути визнане обґрунтованим. Ця законодавча новела викликає чимало критичних зауважень з боку фахівців і незалежно від того, чи залишить її законодавець у незмінному вигляді або вона буде інтерпретована по-іншому, важливим є те, що на її прикладі можливо чітко продемонструвати наслідки визначення предмета відання без ураху-

¹⁶ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів (н 15).

¹⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час досудового розслідування: Закон України від 16 листопада 2017 р. № 2213-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2213-19> (дата звернення: 01.03.2018).

¹⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

вання мети і сутності процесуальної функції суб'єкта, компетенція якого визначається законом. Такими наслідками є істотне ускладнення досудового розслідування, надмірне навантаження слідчих суддів, що виходить за межі їх процесуальної функції, а тому є абсолютно необґрунтованим, обмеження процесуальних можливостей сторін щодо залучення експерта для проведення експертизи.

На критичну оцінку заслуговує також розширення предмета відання слідчого судді завдяки впровадженню порядку продовження ним строку досудового розслідування (статті 294, 295¹, 297¹ КПК України). Згідно з ч. 1 ст. 294 КПК України:

Якщо досудове розслідування злочину або кримінального проступку до моменту повідомлення особі про підозру неможливо закінчити у строк, зазначений в абзаці другому частини першої статті 219 КПК, вказаний строк може бути неодноразово продовжений слідчим суддею за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, на строк, встановлений пунктами 1–3 частини другої статті 219 цього Кодексу¹⁹.

Утім, прийняття рішення про продовження строку досудового розслідування, як уявляється, має бути справою винятково прокурора як суб'єкта сторони обвинувачення, який формує обвинувачення, і з огляду на притаманну йому процесуальну функцію визначає строк досудового розслідування, достатній та необхідний для збирання майбутніх судових доказів. Віднесення вирішення цього питання до предмета відання слідчого судді порушує баланс процесуальних можливостей сторін кримінального провадження і покладає на слідчого суддю обов'язок прийняття рішень, не притаманних його процесуальній функції. Продовження строку досудового розслідування має бути предметом оцінки слідчого судді лише у разі оскарження учасником кримінального провадження зволікання із досудовим розслідуванням, порушення засади розумних строків, бездіяльності слідчого або прокурора, що перешкоджає доступу до правосуддя.

Л. Лобойко зазначає:

Щоб предмет відання міг бути повно і всебічно опрацьований тим чи іншим державним органом останній наділяється достатніми для цього владними повноваженнями, які виступають в ролі гарантованої законом міри прийняття процесуальних рішень і вчинення процесуальних дій²⁰.

Аналіз чинного законодавства в аспекті повноти правового регулювання повноважень слідчого судді дає змогу констатувати наявність

¹⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

²⁰ Лобойко (н 14) 26.

прогалин, що призводять до неоднакового правозастосування. Так, наприклад, у ст. 225 КПК України передбачено допит свідка, потерпілого слідчим суддею під час досудового розслідування у судовому засіданні. Закон допускає застосування цієї процедури лише за наявності певних умов, а саме:

У виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань свідка чи потерпілого під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я свідка чи потерпілого, їх тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань <...>²¹.

Проте, зважаючи на зміст ст. 225 КПК України, неможливо дійти однозначного висновку стосовно необхідності прийняття слідчим суддею процесуального рішення щодо призначення запитуваного допиту або відмови у задоволенні клопотання. Відповідно, і практика слідчих суддів із цього питання є різною – одні слідчі судді, вирішуючи провести допит, приймають це рішення імпліцитно та задовольняють клопотання шляхом проведення запитуваної процесуальної дії, другі – виносять окрему вмотивовану ухвалу про задоволення клопотання, призначення дати та часу проведення допиту в судовому засіданні, після чого проводять допит у порядку ст. 225 КПК України. Останній варіант вирішення цієї процесуальної ситуації видається більш прийнятним, оскільки мотивування ухвали слідчого судді дає можливість переконатися в наявності того виняткового випадку, який відповідно до вимог ч. 1 ст. 225 КПК України є підставою для проведення слідчим суддею допиту свідка або потерпілого. Проте в контексті теми цієї статті слід звернути увагу на те, що чинне нормативне регулювання повноважень слідчого судді у цьому разі потребує істотного удосконалення, адже від його повноти та якості залежить не тільки ефективність судово-контрольної діяльності, а й забезпечення правової визначеності в питанні порядку її здійснення. Тому видається, що для законодавця пріоритетним має бути не розширення предмета відання слідчого судді в кримінальному провадженні, яке в окремих випадках, як було показано вище, є безпідставним, а удосконалення нормативного забезпечення його діяльності, алгоритмізація якої в певних межах позитивно позначається на ефективності судового захисту прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження під час досудового розслідування.

Висновки. Проведений аналіз чинної нормативної моделі судово-контрольної діяльності в кримінальному провадженні дає змогу дійти таких висновків.

²¹ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

Компетенція слідчого судді в кримінальному процесі не є константною і зазнає постійних змін у напрямі розширення предмета відання цього суб'єкта кримінальної процесуальної діяльності, що в більшості випадків є виправданим з огляду на необхідність забезпечення невідкладним судовим захистом прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Розширення меж судово-контрольної діяльності має здійснюватися з урахуванням чітких критеріїв, що дають змогу оптимально їх визначити; до таких критеріїв слід віднести мету процесуальної діяльності та правову природу кримінальної процесуальної функції слідчого судді.

Безпідставне розширення предмета відання слідчого судді призводить до невиправданого ускладнення досудового розслідування та порушення засади розумних строків, необґрунтованого збільшення навантаження на слідчих суддів, а також порушення балансу процесуальних можливостей сторін кримінального провадження щодо вирішення поставлених перед ними завдань.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Code of Criminal Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (accessed: 01.03.2018) (in Ukrainian).
2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv shchodo zabezpechennia dotrymanna prav uchashnykiv kryminalnoho provadzhennia ta inshykh osib pravookhoronnymy orhanamy pid chas dosudovoho rozsliduvannia [On Amendments to Some Pieces of Legislation With Regard to Ensuring Observance of the Rights of Participants to Criminal Proceedings and Other Persons by Law Enforcement Agencies During Pre-Trial Investigation]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 lystopada 2017 r. № 2213-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2213-19> (accessed: 01.03.2018) (in Ukrainian).
3. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On Amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Judicial Procedure of Ukraine and other Acts of Legislation]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 3 zhovtnia 2017 r. № 2147-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (accessed: 01.03.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

4. Hloviuk Iryna, *Kryminalno-protsesualni funktsii: teoriia, metodolohiia ta praktyka realizatsii na osnovi polozhen Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy 2012 r.:*

monohrafiia [Criminal Procedural Functions: Theory, Methodology and Implementation Practice Based on the Provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine 2012: Monograph] (Iurydychna literatura 2015) (in Ukrainian).

5. Loboiko Leonid, *Kryminalno-protsesualna kompetentsiia: monohrafiia [Criminal Procedural Competence: Monograph]* (Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav 2006) (in Ukrainian).
6. Tihomirov Jurij, *Teoriya kompetencii: monohrafiia [Theory of Competence: Monograph]* (2001) (in Russian).

Edited books

7. Kaplina O ta inshi, *Kryminalnyi protses: pidruchnyk [Criminal Procedure: Textbook]* (Kaplina O, Shylo O red, Pravo 2018) 105-8 (in Ukrainian).

Journal articles

8. Popeliushko V, 'Slidchyi suddia u kryminalnomu provadzhenni' ['Investigating Judge in Criminal Proceedings'] (2014) 9 Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia" Pravo 1 (in Ukrainian).
9. Tatarov O, 'Slidchyi suddia yak sub'iekt zakhystu prav liudyny: deiaki problemy pravozastosuvannia ta shliakhy yikh vyrishennia' ['Investigating Judge as a Subject of Human Rights Protection: Some Law Administration Issues and Ways to Resolve Them'] (2015) 2 Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav 12 (in Ukrainian).
10. Tumanians A, 'Instytut slidchoho suddi za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy' ['Institute of Investigating Judge under the New Code of Criminal Procedure of Ukraine'] (2013) 1 Universytetski naukovi zapysky 293 (in Ukrainian).

Thesis abstracts

11. Skrypina Yuliia, 'Slidchyi suddia v systemi kryminalno-protsesualnoi diialnosti (porivnialno-pravove doslidzhennia)' ['Investigating Judge in the Criminal Process System (Comparative Legal Research)'] (avtoief dys kand yuryd nauk, Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho 2008) (in Ukrainian).

Dissertations

12. Bondiuk Andrii, 'Protsesualni osnovy statusu slidchoho suddi u kryminalnomu provadzhenni' ['Procedural Foundations of the Investigating Judge Status in Criminal Proceedings'] (dys kand yuryd nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav 2017) (in Ukrainian).

Olha Shylo

COMPETENCE OF AN INVESTIGATING JUDGE IN CRIMINAL
PROCEEDINGS: THEORY, NORMATIVE MODEL AND LEGISLATION
DEVELOPMENT TRENDS

ABSTRACT. The normative model of the competence of an investigating judge in criminal proceedings is subject to constant changes expanding the subject matter of the competence granted to this subject of criminal process. In this regard, it would be expedient to study the theoretical foundations determining the competence of the subject of power, and to

establish whether the current legislative model of the subject matter of the investigating judge's competence is consistent with the purpose and essence of his procedural function, which is defined by the Code of Criminal Procedure of Ukraine (hereinafter – the CCP of Ukraine) as judicial control over the observance of rights, freedoms and interests of participants to criminal proceedings.

The purpose of the article is to establish objective criteria which should determine the subject matter of the investigating judge's competence in criminal proceedings and his procedural powers which, if appropriately implemented, ensure that his criminal procedural functions are fulfilled and the tasks of criminal proceedings are resolved. The legislator should take such criteria into account for further improvement of the normative model of judicial control, for determination of the criminal procedural competence of the investigating judge as the subject ensuring the implementation of the adversarial principle during pre-trial investigation and the observance of the rights and freedoms of participants to criminal proceedings in case procedural actions limiting the same are made, and also ensuring the resolution of legal conflicts arising between the participants to criminal proceedings during pre-trial investigation of criminal offenses. To achieve this goal, the author completed research tasks aimed at clarifying the essence of the category "competence", its structural components and their correlation; and also aimed at identifying the trends in the development of Ukrainian criminal procedure legislation in the segment governing the investigating judge's competence during pre-trial investigation of criminal offenses, and assessing them in terms of compliance with the essence of the investigating judge's procedural function.

The analysis of the current criminal procedure legislation of Ukraine gives the grounds to acknowledge the trend towards constant expansion of the subject matter of the investigating judge's competence; the author arrives at the conclusion that the boundaries of judicial control should be expanded with due regard for clear criteria allowing to outline them in the most optimal way. These should include the purpose of procedural activity and the legal nature of the criminal procedural function granted to the investigating judge. The author notes that if the subject matter of the investigating judge's competence is expanded without proper justification as it happens now following the recent adoption of new changes to the Ukrainian CCP in terms of the newly introduced procedure according to which an expert should be engaged to conduct an examination only based on the ruling of an investigating judge, as well as in terms of prolongation by an investigating judge of the pre-trial investigation period, this results in an unjustified complication of pre-trial investigation and entails a breach of the main principles of reasonable time limits, an unreasonably increased load on investigating judges, as well as a breach of the balance of the procedural capacity of parties to criminal proceedings in the context of implementation of their tasks.

KEYWORDS: investigating judge; competence; procedural function; subject matter of competence; powers of investigating judge.